

## SPIRITUALITATE

*Summa cum laude*

**Toma d'Aquino**  
***Summa theologia (I)***  
 Editura Polirom, 2009

Puțini se mai îndoiesc de faptul că renașterea studiilor de filozofie medievală se leagă, în spațiul universitar românesc, de numele lui Alexander Baumgarten de la Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj. Împreună cu un grup consistent de latiniști (Cristian Bejan, Andrei Bereschi, Gabriel Chindea, Marcela Ciortea, Emanuel Grosu, Laura Maftai, Mihai Maga, Adrian Muraru, Laura-Maria Popoviciu, Vasile Rus, Delia Savinescu, Wilhelm Tauwinkl), Alexander Baumgarten a demarat proiectul traducerii celei mai importante opere de teologie și filozofie din secolul al XIII-lea occidental: *Summa theologia* de Toma d'Aquino. Într-un mediu cultural unde adjectivele „scolastic“ sau „medieval“ încă primesc o nemeritată conotație peiorativă, o atare inițiativă este necesară și benefică.

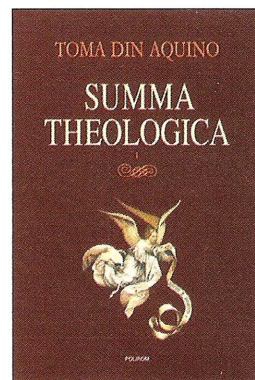
Primul volum, editat în condiții exemplare, oferă cititorului o introducere rapidă în gândirea tomistă. Autorul tratează teme fundamentale de teologie dogmatică: atributele divine, expuse în raport cu Scriptura, tradiția patristică și rigorile reflecției speculative; doctrina despre Sfânta Treime, unde pot fi sesizate importante transformări de limbaj în raport cu discursul Părinților greci, bunăoară; discursul despre creația *ex nihilo*, unde teme fundamentale ale metafizicii – cum ar fi timpul, facerea lumii, Unu și multiplu – ocupă pagini întregi; angelologie; antropologie biblică, dar și elemente de filozofie politică. Amploarea fără precedent a unui asemenea demers teoretic n-ar putea fi explicată în absența unei contextualizări istorice. La începutul secolului al XIII-lea, creștinismul receptase deja provocarea filozofiei grecești (prin traducerile noi din Aristotel și Platon, venite pe filieră arabă) și controversese deschise de opera unor filozofi islamici (în special Aver-

roes, cu faimoasa doctrină despre dublul adevăr).

*Summa theologia* face trimiteri la Metafizica Stagiritului, dar și la Numele divine sau Teologia mistică a Sf. Dionisie Areopagitul; Toma d'Aquino sistematizează, practic, toate palierele cunoașterii care, pentru un creștin educat al Antichității târzii sau al Evului Mediu, păreau ferestre către taina lui Dumnezeu. Firește, pe lângă acest tip de abordare, găsim în opera tomistă și texte tradiționale – cum ar fi comentariile la Psalmi sau exegeza la Evanghelii. Cu toate acestea, *Summa* se ambiționează să răspundă într-un mod analitic – iar nu doar într-o cheie poetică sau retorică – la, practic, toate întrebările posibile ale „căutătorului acestui veac“: Cum trebuie înțeleasă lucrarea providenței? Ce înseamnă binele și virtutea? Cum participă intelectul la cunoașterea lui Dumnezeu? Care este raportul natură/har? Ce înseamnă predestinare? Care este relația dintre cele trei ipostasuri ale Sfintei Treimi și cum anume diferă modelul ontologic al Dumnezeirii iudeo-creștine față de paradigma Unului neoplatonic? La toate aceste neliniști ale minții, *Summa theologia* oferă răspunsuri organizate într-o remarcabilă geometrie argumentativă.

Scepticii vor refuza soluția fideistă, dar vor admira pledoaria pentru un tip de raționalitate paradoxală, angajată hermeneutic (în raport cu Biblia) și deschisă la obiecțiile de tip raționalist formulate de breasla filozofilor. Credincioșii, pe de altă parte, vor descoperi cu egală mirare un tip de angajament care, deși în alți termeni culturali, lipsește creștinismului contemporan. Cine l-a citit pe Toma d'Aquino, măcar în parte, știe că un angajament religios profund nu poate fi scutit de apelul la reflexivitate. Trăirismul neaș, butada surîzătoare și gesticulația emfatică nu vor putea niciodată înlocui recursul la efortul cumulativ și expozitiv al inteligenței analitice, înrădăcinată profund într-o prioritate a întrebării. Capodoperă a culturii occidentale și a civilizației europene, *Summa theologia* ne scoate în față adevărata miză a întâlnirii dintre Atena, Roma și Ierusalim.

Mihail Neamțu



85 lei

prefață de Adriano Oliva

lămuriri preliminare  
de Alexander Baumgarten

traducere din limba latină  
coordonată  
de Alexander Baumgarten